

Central European
Digital Media
Observatory

CEDMO Trends: 10. vlna očima Medianu

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

1 Základní parametry

1.1 Specifika šetření

2 Aktuální trendy

3 Vnímané vystavení dezinformacím

4 Vnímání aktuálních narativů

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

1 Základní parametry

Název výzkumu: CEDMO Trends: *Česká společnost v době změn* (10. vlna)

Termín hlavního sběru dat: 12. 1. 2023 – 28. 1. 2023

Cílová skupina: populace 16+

Způsob výběru respondentů: kvótní výběr

Opora nastavení kvót: ČSÚ

Sledované kvóty: pohlaví, věk, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, užívání internetu, volební chování v parlamentních volbách 2021 a prezidentských volbách 2023

Metoda sběru: CAWI, panelový výzkum

Celkem platných dotazníků: 3 055

1.1 Specifika šetření

Zadavatelem je Univerzita Karlova, resp. výzkumné pracoviště CEDMO NPO a dodavatelem společnost MEDIAN. Vedoucí výzkumného týmu za Univerzitu Karlovu je Václav Moravec, vedoucí výzkumného týmu za MEDIAN jsou Štěpán Žádník a Přemysl Čech. Zadání dotazníku připravil zadavatel a jeho konečná verze byla sestavena ve spolupráci s dodavatelem. Administrace dotazníku probíhala elektronicky. Výběr respondentů byl proveden z Online panelu MEDIAN. Respondenti byli rekrutováni dle kvótního předpisu schváleného zadavatelem.

Tento projekt je financován z Nástroje pro oživení a odolnost EU.

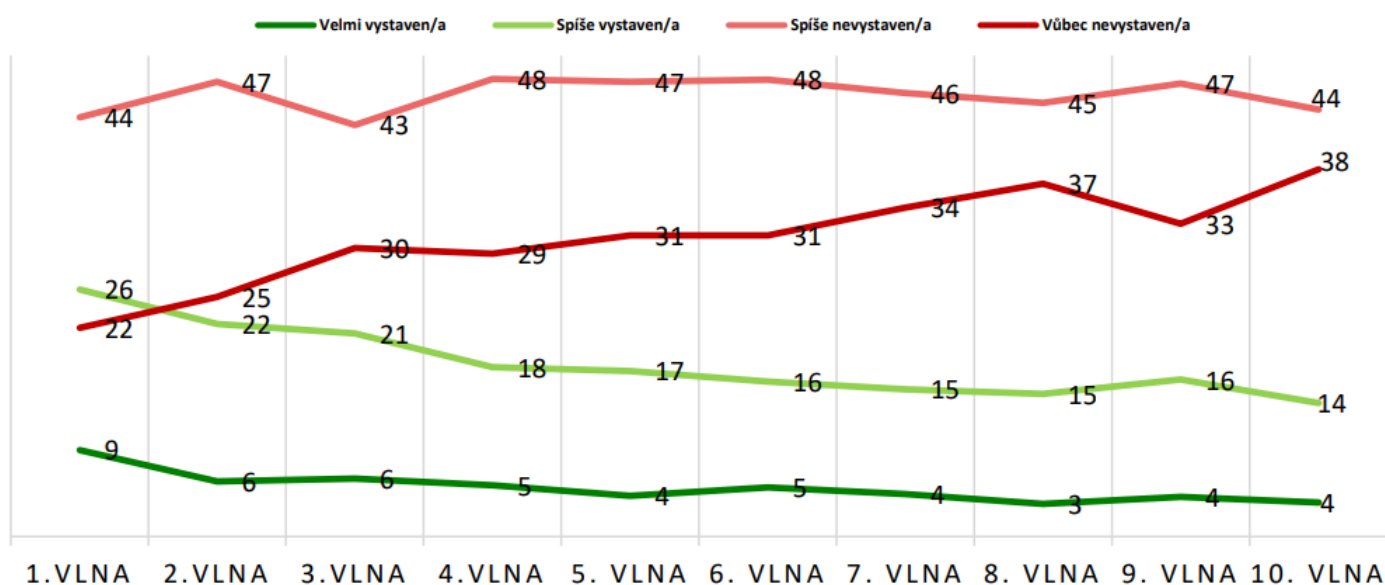

2 Aktuální Trendy

Výsledky v současné 10. vlně se nepříliš odchylovaly od předchozích měření. Nicméně jisté rozdíly v trendech zde vidět můžeme. Zde jsou nejpodstatnější závěry ze současného šetření:

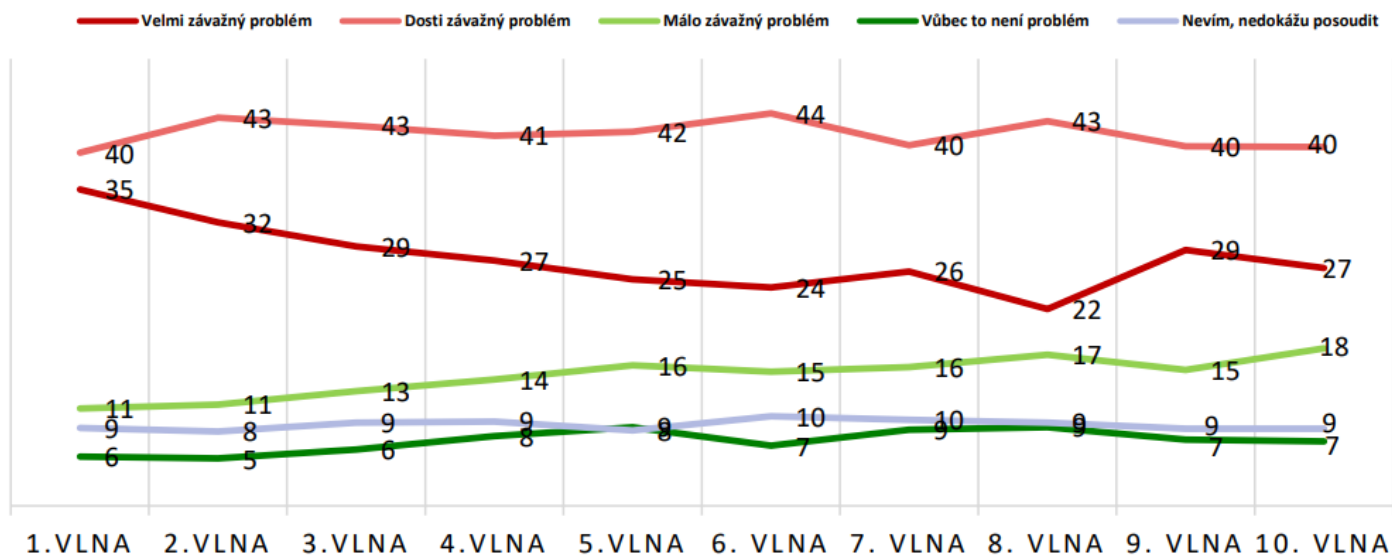
- Oproti minulé vlně se opět zvýšil podíl těch respondentů, kteří uvedli, že dezinformacím „vůbec vystaveni nebyli“. S výjimkou předposlední 9. vlny tak sledujeme vzrůstající podíl těchto respondentů.
- Opět jako v posledním měření můžeme vidět, že více než 60 % respondentů považuje šíření dezinformací za ohrožení bezpečnosti České republiky (určitě + spíše ano), 38 % je přesvědčeno o opaku.
- Oproti předchozí 9. vlně se povědomí o narativích, ať už pravdivých či nepravdivých, příliš nezměnilo. Nejvíce respondentů zaznamenalo pravdivý narativ o nutnosti policie ČR zasahovat proti více než stovce výhružek po střelbě na Filozofické fakultě UK.
- Žádný z dezinformačních narativů nebyl věrohodný pro více než 30 % respondentů. Nejvíce lidé důvěřovali nepravdivému narativu o tajné dohodě o očkování mezi Světovou zdravotnickou organizací a Evropskou unií, čemuž věřilo 29 % respondentů.
- Tentokrát respondenty zaujaly jiné dezinformace než v přechodných vlnách, a to především ty, které se týkaly masové střelby na Filozofické fakultě UK.

3 Vnímané vystavení dezinformacím

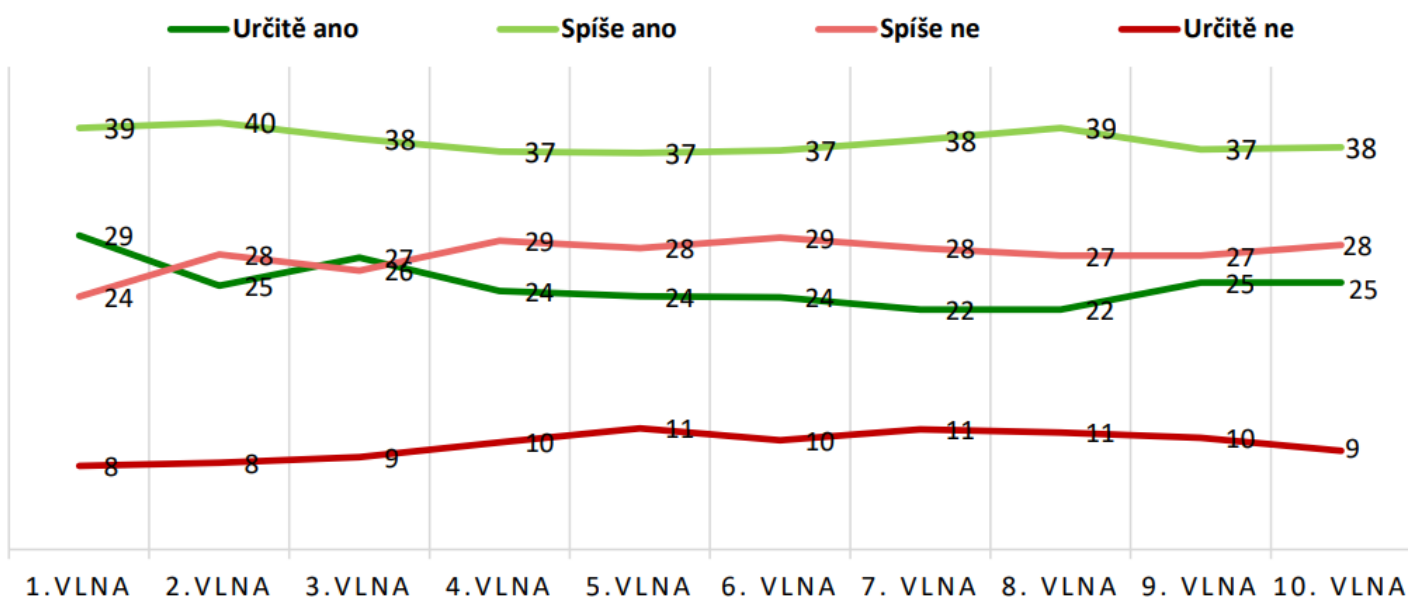
IP02. Do jaké míry jste v uplynulém měsíci podle Vašeho názoru byl/a, anebo nebyl/a vystaven/a účelově šířeným nepravdivým či manipulativním informacím (někdy též označovaným jako „dezinformace“) v médiích?
N=3055

Oproti minulé vlně se opět zvýšil podíl těch respondentů, kteří uvedli, že dezinformacím „vůbec vystaveni nebyli“. S výjimkou předposlední 9. vlny tak sledujeme vzrůstající podíl těchto respondentů. V aktuální vlně dokonce dosáhl podíl těchto odpovědí maxima za všechny vlny s 38 %. Jedná se tak o skoro dvojnásobný nárůst oproti úplně první vlně měření. Rovněž se dlouhodobě snižuje počet těch respondentů, kteří uvádějí, že jsou dezinformacím „spíše vystaveni“. Podobně jako v minulých vlnách platí, že dezinformacím se cítí více vystaveni muži (20 %) a lidé ve věku 45 – 54 let (21 %).

IP04. Jak závažným problémem je podle Vás šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) po internetu?
N=3055

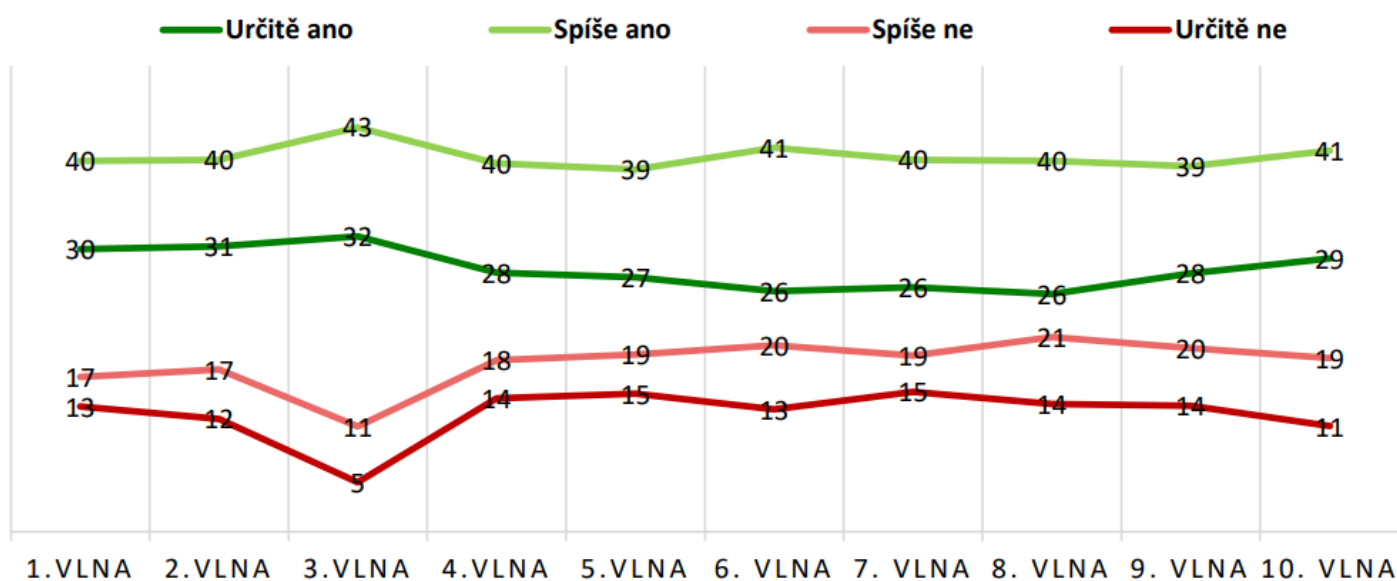
Zatímco v minulé vlně se výrazně zvýšil počet respondentů, kteří dezinformace považovali za „velmi závažný problém“, nyní jejich počet opět o dvě procenta klesl. Naopak se zvýšil podíl těch, co dezinformace považují za „málo závažný problém“, a to na maximum 18 % za všechny vlny. Opět platí, že dezinformace daleko závažněji vnímají ženy (69 %) než muži (64 %), nejmladší generace (79 %) a ti, co se nejvíce identifikují jako liberálové (82 %) oproti konzervativcům (57 %). Rovněž je třeba poznamenat, že dezinformace za problémové považují častěji lidé, kteří v druhém kole prezidentské volby volili Petra Pavla (82 %) než voliči Andreje Babiše (55 %). Podobně to platí u voličů současných vládních stran, kteří dezinformace vnímají závažněji než voliči současné opozice. Zatímco až 86 % voličů koalice PIRSTAN a 83 % voličů koalice SPOLU vnímá dezinformace za problém, u voličů hnutí ANO je tomu tak u 63 %. U voličů SPD jich najdeme ještě méně, a sice 40 %.

IP05. Myslíte si, že šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) ohrožuje bezpečnost České republiky?
N=3055

Při posouzení hrozeb plynoucích z dezinformací nemůžeme zaznamenat žádné velké trendy mezi odpověďmi respondentů. Hodnoty zůstávají napříč vlnami stabilní. Opět jako v posledním měření můžeme vidět, že více než 60 % respondentů považuje šíření dezinformací za ohrožení bezpečnosti České republiky (určitě + spíše ano), 38 % je přesvědčeno o opaku.

Podobně jako v případě předešlých otázek k dezinformacím je častěji za hrozbu pro bezpečnost ČR považují nejmladší ročníky ve věku 16–24 let (76 %), studenti (75 %) a častí uživatelé internetu (65 %). Jako hrozbu označují dezinformace taktéž častěji voliči Petra Pavla (75 %) než Andreje Babiše (52 %).

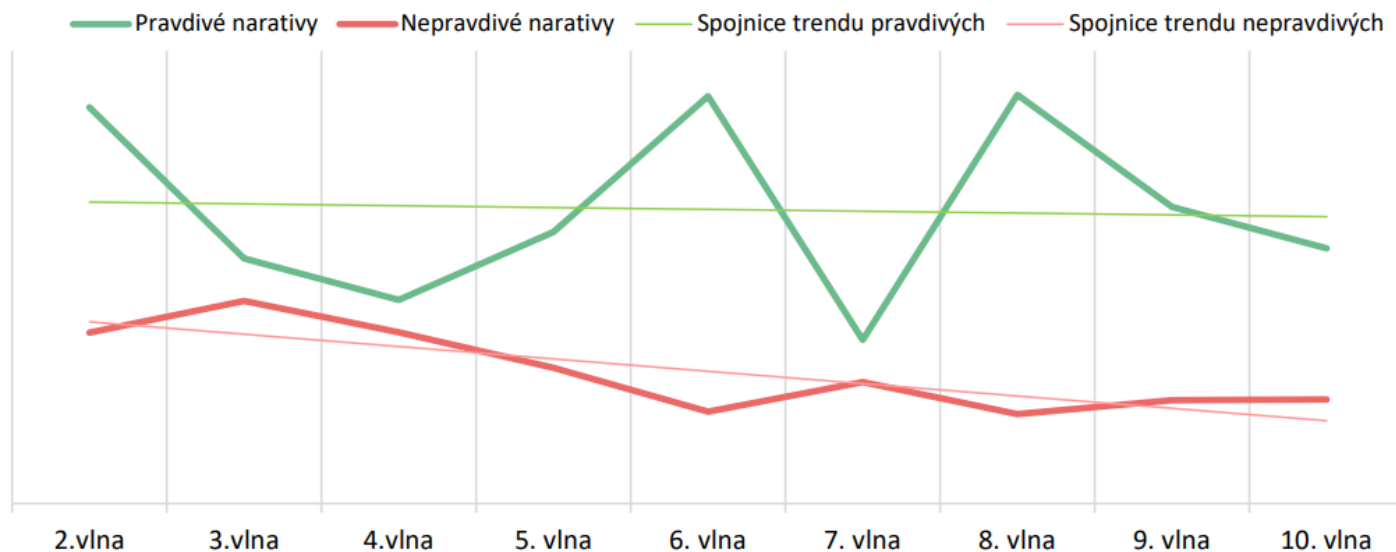

IP07. Je správné, když stát omezí nebo znemožní působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace (někdy též označované jako „dezinformace“)?
N=3055

I nadále převážná většina respondentů považuje za správné, aby stát disponoval nástroji k omezení působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace. Podíl těchto respondentů se dokonce zvýšil až na 70 % (určitě ano + spíše ano).

Častěji jsou v aktuální vlně pro omezení médií, která šíří dezinformace, ženy (76 %) než muži (64 %), respondenti z nejmladší generace (80 %) a lidé, kteří volili Petra Pavla ve druhém kole prezidentských voleb (84 %).

4 Vnímaní aktuálních narativů

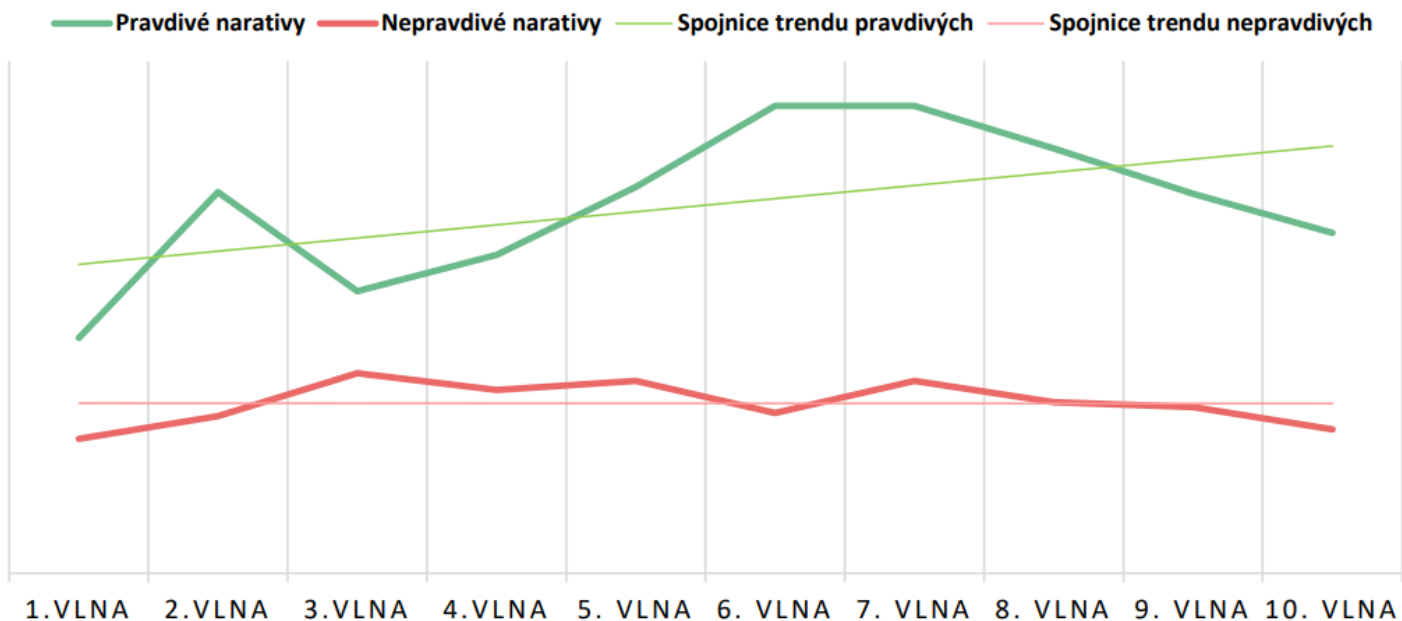

DEZP. Do jaké míry máte povědomí o následujících zprávách, resp. Informacích?

Oproti předchozí 9. vlně se povědomí o narativech, ať už pravdivých či nepravdivých, příliš nezměnilo. Nejvíce respondentů zaznamenalo pravdivý narativ o nutnosti Policie ČR zasahovat proti více než stovce výhružek po střelbě na Filozofické fakultě UK. Tento narativ zaregistrovalo 45 % respondentů. Naopak pravdivý narativ o regulaci AI na půdě Evropského parlamentu zaznamenalo pouze 16 % dotázaných.

Co se týče nepravdivých narativů, pouze jeden zaznamenalo více než 20 % dotázaných, a sice že vrah v Klánovickém lese měl být ukrajinského původu. Až 17 % respondentů zaregistrovalo nepravdivou informaci, že masová střelba na Filozofické fakultě měla být pouze zinscenované divadlo.

Nejmenší povědomí měla česká veřejnost o nepravdivém narativu, že Ukrajina měla poskytnout část svého území pro ukládání toxického odpadu. Tento narativ zaznamenalo pouze 9 % dotázaných.

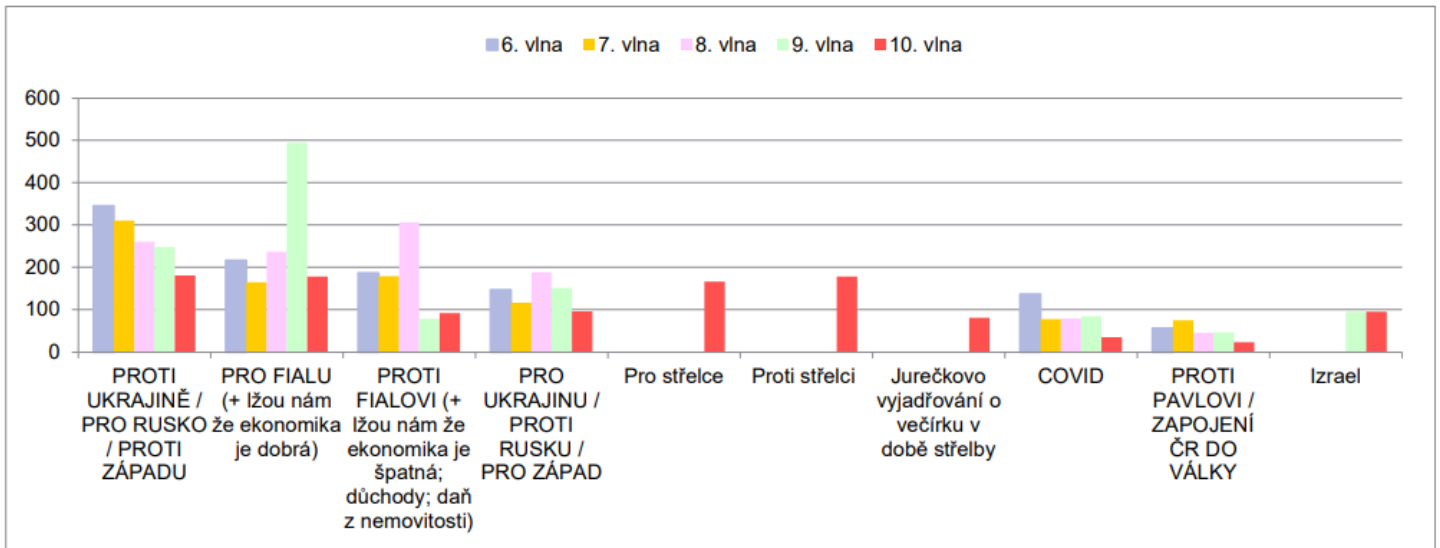

DEZ. Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

Poslední tři vlny pokračuje klesající trend důvěry v pravdivé narativy. Zatímco důvěra v npravdivé narativy se příliš nemění, pravdivé narativy představené v posledních měřeních byly pro odpovídající méně důvěryhodné než v šesté a sedmé vlně. Nicméně většina respondentů stále považuje dva ze tří pravdivých narativů za věrohodné (zcela věrohodné + spíše věrohodné). Za nejvíce věrohodný byl považován narativ o tom, že byl loňský rok podle meteorologů nejteplejší od roku 1961. Až 62 % respondentů jej považovalo za věrohodný.

Žádný z dezinformačních narativů nebyl věrohodný pro více než 30 % dotázaných. Nejvíce lidé důvěřovali npravdivému narativu o tajné dohodě o očkování mezi Světovou zdravotnickou organizací a Evropskou unií, čemuž věřilo 29 % respondentů. Naopak za nejméně důvěryhodný považovali respondenti narativ o tom, že masová střelba na Filozofické fakultě byla zinscenované divadlo.

5 Dezinformace které nejčastěji zaujaly

IP01A. Popište vlastními slovy, jaké nepravdivá či manipulativní informace (někdy též označována jako „dezinformace“) Vás v uplynulém měsíci zaujala?

Události z přelomu roku se podle všeho promítly i do vnímání dezinformací. Pořadí dezinformačních témat se oproti předchozím vlnám proměnilo. Výrazně se snížily počty respondentů, které by zaujaly dezinformace o Ukrajině či o Petru Fialovi. Nicméně i přes tento pokles právě dezinformace zaměřené proti Ukrajině či Západu zaujaly respondenty v této vlně nejvíce (181 respondentů).

Naopak se vynořily nové dezinformace spojené s masovou střelbou na Filozofické fakultě UK. Dotázaní si o něco více všimli dezinformací, které byly zaměřené proti střelci (178) než v jeho prospěch (166). Lidé taktéž vnímali vyjádření ministra práce a sociálních věcí Mariána Jurečky ohledně večírku zaměstnanců z jeho rezortu v době střelby. V odpovědích respondenti uváděli jeho nepravdivá vyjádření za dezinformaci, která je zaujala. Téma ministerského večírku zaujalo více lidí (81) než dezinformace o onemocnění COVID-19 (35) nebo prezidentu Pavlovi (23).